

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvakomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2) 1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuaikojen yhtenäistämällä voisi olla?

Tampereen kaupunki näkee hakuaikojen, termien ja käsitteiden yhdenmukaistamisen kannatettavana. Kaikki mainitut ovat kielitaidottomille, vähemmän koulutetuille kuntalaisille asiointia ja osallisuutta edistäviä oikein ja selkokielisesti toteutettuna. Uudelle kotoutujalle asian abstrakti luonne ja järjestelmän puutteellinen tunteminen yhdistettynä kyvyttömyyteen digiasioinnissa aiheuttaa isoja kerrannaisvaikutuksia asian edistämiseksi, etuuksien saamisessa ja elämänhallinnassa mm. sanktioiden vuoksi. Näiden kerrannaisvaikutusten ennaltaehkäisy vaatii selkeän ja saavutettavan asioinnin ja etuuskäytänteiden edistämistä niin, että kotoutujan osallisuus ja toimijuus kasvavat. Etuuksien, hakuaikojen ja käsitteiden yhtenäistämällä palvelun yhteensovittaminen mm. kotoutumista koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen kanssa (oikeus neuvonta- ja ohjauspalveluihin) helpottuu ja edistää tasalaatuisen palvelun saatavuutta myös muunkielisille kuntalaisille.

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämällä voisi olla?

Tampereen kaupunki näkee, että on huolehdittava, että asiointissa tulee huomioida selkokielisyys ja kielellinen ja kulttuurinen saavutettavuus. Haavoittuvassa asemassa (ml. luku- ja kirjoitustaidottomat) olevat maahanmuuttajat ja muut erityisryhmät tulee huomioida erityisen vahvasti.

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4) 2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

Tampereen kaupungin näkemyksen mukaan valmistelussa tulisi huomioida sektori- ja organisaatorajat ylittävät monialaiset palvelut, eri toimijatahojen käyttötavat, tietojen tietoturvallinen siirto eri järjestelmien välillä ja yhteensopivuus järjestelmätasolla. Viranomaisten välinen tietojenvaihto monialaisissa palveluissa on turvattava myös lainsäädännöllä.

Eriyisen tärkeää on myös kehittää kaikkien viranomaisten ja Kelan käytössä oleva tietoturvallinen etäasiointialusta, joka mahdollistaa myös monialaisen yhteispalvelun ja on samalla asiakkaille helposti saavutettava.

Tampereen kaupungin kansainvälisen osaamisen palvelut on jo kehittänyt asiakkaiden tarpeisiin perustuvaa digitalisaatiota, jonka toimenpiteet tulevat tukemaan myös muunkielisten kuntalaisten sähköisen asioinnin ja jaetun tietopohjan kehittämistä. Huomioiden, että jopa 15 % väestöstä hyötyy selkokielen käytöstä, näkee Tampereen kaupunki, että käytettävyys ja saavutettavuus tulee rakentaa kuntayhteistyössä niin, että työllisyyden, kotoutumisen ja erityisen tuen tarpeessa olevien eri asiakasryhmien tarpeet otetaan laajasti huomioon.

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

Tampereen kaupunki korostaa tietojärjestelmien avoimuuden ja tiedonvälityksen merkitystä kuntalaisten elämänhallinnan kehittämisessä ja esimerkiksi kotoutumisen ja työllistymisen edistämässä. Automaation edistäminen on kannatettavaa niiden asiakasryhmien osalta, joiden toimijuus ja kielitaito mahdollistavat e-asioinnin käytön: toisaalta käyttäjäkuntaa voidaan laajentaa e-palveluiden käytettävyyteen ja selkeyteen panostamalla. Tampereen kaupunki näkee, että olemassa olevia datahankkeita, aihioita ja osaamista tulisi hyödyntää kansallisessa kehittämisessä. Lähtökohtana tulisi olla ihmiskeskeisten palvelumallien rakentaminen.

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7) 3.1 Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

Eri tahojen erilaiset tulkinnat asiakkaan työkyvystä ja hänen oikeudestaan etuuksiin/eläkkeeseen aiheuttavat hämmennystä ja turhautumista asiakkaalle sekä ylimääräistä ja epätarkoituksenmukaista työtä palvelujärjestelmässä.

Erojen sijaan Tampereen kaupunki nostaa tarkasteluun ehdotuksen 5 osana myös maahan muuttaneiden erityisen ja kuntouttavan tuen tarpeen työllisyyden näkökulmasta. Muunkielisissä, maahan muuttaneissa asiakkaissa on huomattava segmentti asiakkaita, joiden (alentuneen tai täydellisen) työkyvyttömyyden syyn tunnistamiseen ei ole riittävä osaamista järjestelmässä. Osatyökykyisyys tarvitsee rinnalleen tai osaksi määritelmäänsä tarkennuksen, jossa on huomioitu "ei-spesifi, merkittävä vaikutus työkykyyn" esimerkiksi trauma- ja oppimisvaikeustautasta johtuen. Nämä eivät ole työllistymistä tai kuntoutumista estäviä tekijöitä, mutta ne tulee huomioida sosiaaliturvassa nykyistä selkeämmin, pitkäjänteisen työllistymisen tuen mahdollistaen. Nykyinen humanitaarinen pakolaispolitiikka lähtee siitä, että oleskeluluvan saaneen aikuisen henkilön ensisijainen etuus on työmarkkinatuki, joka asettaa Suomeen muuttavan pakolaisen erittäin haastavaan asemaan työmarkkinoiden näkökulmasta. Nykyinen sosiaaliturvajärjestelmä ei siis lähtökohtaisesti pysty riittävällä tavalla tukemaan erityisen tuen tarpeessa olevan aikuisen kuntoutumista kotoutumisajalla ja suuntaamista suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi.

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

Lainsäädäntöön tulisi kytkeä työ- ja toimintakyvyn selvittämiseen, ylläpitämiseen ja parantamiseen liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia.

Työkäisellä henkilöllä tulisi olla velvollisuus osallistua työ- ja toimintakyvyn selvittämiseen, mikäli työkyvyn arvioidaan vaikuttavan hänen siirtymiseensä avoimille työmarkkinoille. Henkilöllä tulisi olla myös olla ”yleisluonteinen” velvollisuus (ja oikeus) ylläpitää ja kehittää työ- ja toimintakykyään osallistumalla niitä tukeviin tarpeen mukaisiin palveluihin.

Julkisella sektorilla tulisi myös olla velvollisuus järjestää ja tarjota työ- ja toimintakykyä tukevia ja kuntouttavia palveluja sekä pyrkiä käytettävissä olevin keinoin yhteensovittamaan asiakkaan työ- ja toimintakyky olemassa oleviin työmahdollisuuksiin.

Ennustettavuuden ja selkeyden ohessa Tampereen kaupunki kannustaa huomioimaan työssä ne konkreettiset ratkaisut, joilla työllisyyttä voidaan realistisesti edistää muunkielisten parissa ilman, että vaihtoehto työllisyysetuudelle on työkyvyttömyyden mukaiset etuudet. Joustavuus ja poikkihallinnollisen yhteistyön konkreettinen mahdollistaminen tulee huomioida lainsäädännön ohessa, jotta lainsäädäntö tukee oikea-aikaista ja vaikuttavaa soveltamista. Sosiaaliturvan tulisi maahan muuttaneille olla kannustava mekanismi, joka vahvistaa heidän kotoutumistaan ja osallisuuttaan sekä tekee mahdolliseksi osaamisen kehittämisen, vaikka lähtökohdat olisivatkin heikot.

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja velvoitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

Tampereen kaupunki katsoo, että kyseeseen voisivat tulla työ- ja toimintakyvyn arviointi (mukaan lukien mm. työttömien terveystarkastus), kuntoutus (ammattillinen, lääkinnällinen, opinnollinen, sosiaalinen) ja osaamisen kehittäminen (, mikäli asiakas ei voi työllistyä olemassa olevalla osaamisellaan/koulutuksellaan).

Tampereen kaupunki näkee ehdotuksen merkittävänä parannuksena nykytilaan. Muun muassa monialaiset palvelut ja moniammatilliset arviointiryhmät, esimerkiksi neuropsykologinen ja traumaosaaminen sekä kognitiiviset kotoutumisen esteet on huomioitava nykyistä vahvemmin. Tämä on huomioitava myös sosiaaliturvan vastikkeellisuuden määrittelyssä. Tampereen kaupunki näkee myös osallisuuden ja motivaation edistämisen olennaisena osana kannustimien ja asioinnin mekaanisen edistämisen rinnalla.

Kannustimet ja velvoitteet osallistua palvelutarpeen arviointiin ja tarpeisiin sopiviin palveluihin nähdään hyvänä keinona lisätä asiakkaiden osallistumista palveluihin. On olennaista, että palveluja suunniteltaessa otetaan huomioon muunkielisten asiakkaiden palveluiden saavutettavuus sekä kielellisestä että kulttuurisesta näkökulmasta, jotta palvelut voidaan toteuttaa asiakaslähtöisesti.

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)4.1 Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

Selvityksessä tulisi tarkastella työmarkkinatuen roolia työttömyysaikaisena etuutena ja sen saamisen edellytyksiä etenkin työnhakuun ja työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumisen näkökulmista. Työttömyysetuuden ja siihen liittyvien velvoitteiden tulisi kohdentua työnhakijoille, jotka tosiasiallisesti kykenevät edistämään omaa työllistymistään joko omatoimisella työnhauulla tai osallistumalla työllistymistä edistäviin palveluihin (ml. koulutus). Mikäli edellä mainittuja valmiuksia ei ole, tulisi selvityksessä ottaa kantaa myös muihin etuuksiin, joilla saumattomasti turvaan ko.

henkilöiden toimeentulo erilaisissa elämäntilanteissa. Näin voitaisiin välttää tilanteet, jossa kansalaiset ovat valmiuksiinsa ja elämäntilanteeseensa nähden väärillä etuuksilla ja kuormittavat palvelujärjestelmää epätarkoituksenmukaisella tavalla. Tällöin vältettäisiin myös se, että myös etuusjärjestelmään liittyvät kustannus- ja palveluvastuut kohdentuvat väärille tahoille.

Eryteisesti pitkittyneissä sairaus- tai työkyvyttömyystilanteissa työmarkkinatuki ei ole tarkoituksenmukainen etuus. Myös tilanteisiin, joissa kuntoutuksen tavoitteena on lähinnä toimintakyvyn ylläpitäminen ja osallisuuden lisääminen, työttömyysetuus soveltuu sosiaaliturvaetuuden muodoksi huonosti. Kuntouttava työtoiminta on näiltä osin rajatapaus ja sosiaalihuollon työllistymistä edistävien palvelujen ajaksi sosiaaliturvaetuudeksi soveltuisikin paremmin siihen tarkoitukseen räätälöity kuntoutusetuus.

Tampereen kaupunki katsoo, että erityisesti pakolaistaustaisten traumataustojen huomioiminen työkykyä ja oppimista kuormittavana tekijänä on tärkeää. Työmarkkinatuen saamisen nykyiset edellytykset hankaloittavat niiden henkilöiden asemaa, joiden henkinen kuormitus vaihtelee päivästä toiseen, samoin kuin kykenevyys kokopäivätyöhön, osapäivätyöhön tai arkisiin askareisiin. Maahan muuttaneille henkilöille on tärkeää, että vanhempainvapaalta tai sairaslomalta paluu työelämään olisi joustavampaa, eikä heillä olisi heti vaatimusta työllistyä kokoaikaisesti. Eryteisesti pakolaistaustaiset naiset voivat pitkän Suomessa oleskelun jälkeen olla edelleen samassa tilanteessa vanhempainvapaan päättymisen jälkeen kuin kotoutumisaikainen henkilö.

Pakolaistaustaisena henkilönä työnhakuun ja suomalaisille työmarkkinoille suuntaamisessa pitää huomioida asiakkaiden taustojen monimuotoisuus ja maahantulon varsinaiset syyt. Hyvin haavoittuvassa asemassa olevien pakolaisten osalta työmarkkinatuki ei ole tarkoituksenmukainen ensisijainen etuus, jos tosiasialliset mahdollisuudet kokoaikaisen työn hakemiseen, työn vastaanottamiseen tai koulutukseen siirtymiseen eivät maahantulon alkuvaiheessa ole relevantteja. Kuitenkin kannustaminen osallisuuteen ja yhteiskuntaan tulee olla asiakkaalle myönnettävien etuuksien tavoitteena.

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)5.1 Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

Tampereen kaupungin kokemus koulutuksen järjestäjänä on, että tällä hetkellä kuluu runsaasti aikaa eri ikäisten opiskelijoiden erilaisten etuuksien ja tilanteiden selvittämiseen. Opiskelijat eivät saa välttämättä yhdenvertaisia palveluja ja yhtenäisiin linjauksiin perustuvia viranomaispäätöksiä, vaan nämä vaihtelevat riippuen siitä, missä he asuvat ja asioivat. On erittäin tärkeää rakentaa opiskelijaa koskeva palvelukokonaisuus niin, että opiskelu ja etuudet sovitetaan yhteen Kelan, TEM:n (työttömyysetuudet, omaehtoinen työttömyysetuus, kotoutumislainsäädäntö) sekä OKM:n ja koulutuksen järjestäjän kanssa.

Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta opintotuen ja kuntoutusrahan perusteiden yhteensovittamista on tarpeen tarkastella osana kokonaisuudistusta. On myös havaittavissa, että kuntoutusrahalla saattaa olla vaikutusta opintojen etenemiseen.

Oppivelvollisuuden laajentumisen taloudelliset vaikutukset nuorten ja perheiden talouteen tulee ottaa nykyistä kattavammin huomioon opintotukijärjestelmässä. Oppivelvollisuuslakia valmisteltaessa ei otettu kattavasti huomioon näitä taloudellisia vaikutuksia. Osa

koulumatkakustannuksista sekä majoituskustannuksista jää nykyisin koulutuksen järjestäjän kautta maksettavaksi ja myös tämä osuus tulee saada osaksi opintotukijärjestelmän koulumatkatukea sekä asumistukea.

Koulutuksen palveluverkko ja tarjonta voivat edellyttää, että oppivelvollinen nuori muuttaa asumaan itsenäisesti heti perusopetuksen jälkeen. Julkinen liikenne toimii heikosti kaupunkiseutuja lukuun ottamatta ja tämänkin johdosta oppivelvolliset hakeutuvat perusopetuksen jälkeiseen opiskelupaikkaan useissa tapauksissa julkisen liikenteen saavutettavuuden perusteella. Oppivelvollisuuden suorittamisen kustannukset voivat olla huomattavasti korkeammat itsenäisesti asuvien oppivelvollisten nuorten ja perheiden osalta kuin niiden perheiden, joiden oppivelvollinen opiskelee kodin läheisyydessä.

Vaativaa erityistä tukea tarvitseville nuorille tutkintoon johtavia opiskelupaikkoja ei ole kattavasti tarjolla suhteessa oppivelvollisuuden laajentumisesta seuranneeseen kasvaneeseen tarpeeseen. Opiskelumatkat voivat olla pitkiä tai ainoa vaihtoehto voi olla muuttaminen erityisoppilaitoksen läheisyyteen asumaan.

Laajennetun oppivelvollisuuden opiskelijalla oppivelvollisuus on samanlainen kuin perusopetuksessa, mutta lisääntyneitä matkakuluja ei suoriteta tapaturmien tai operaatioiden jälkeen samaan tapaan kuten perusopetuksessa. Mikäli oppivelvollinen, joka ei ole oikeutettu koulumatkatukeen joutuu esim. operaatioon tai vapaa-ajalla tapaturmaan, jolloin ei ole mahdollista käyttää julkista liikennettä, ei oppivelvollinen tai hänen huoltajansa saa mitään korvausta välttämättömistä taksikuljetuksista koulumatkojen osalta. Mikäli oppivelvollinen on oikeutettu koulumatkatukeen, em. tapauksissa voi hakea itse järjestetyn kuljetuksen korvausta, mutta se ei vastaa taksikuljetuksen kustannuksia. Ammatillisessa koulutuksessa on tutkintoja, joiden suorittaminen edellyttää fyysistä läsnäoloa opetusympäristössä ja poissaolo opinnoista siirtää automaattisesti valmistumista.

Tampereen kaupunki jakaa näkemyksen kannustimien kehittämisestä ja etuuksien yhteensovittamisen edistämisestä niin, että jatkuva oppiminen mahdollistuu nykyistä tehokkaammin. Muunkielisten / maahan muuttaneiden niin sanottuihin nivelvaiheen opintoihin tarvitaan nykyistä enemmän suomalaisen työelämään ohjaavaa ja osaamista täydentävää matalan kynnyksen tarjontaa kohtaanto huomioiden (työvoimapula-alat). Myös kielitaito ja sen kehittäminen tulee vahvasti huomioiden työllisyyden edistämisen ja jatkuvan oppimisen palveluiden tarjonnassa.

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

On kannatettavaa selvittää lapsilisän maksaminen 18 ikävuoteen saakka huomioiden samalla vaikutukset opintotukijärjestelmään niin, etteivät muutokset heikennä alle 18-vuotiaiden lasten opiskelumahdollisuuksia. On syytä huomioida myös alle 18-vuotiaat, jotka eivät enää asu huoltajiensa kanssa samassa taloudessa. Perheillä tulisi olla mahdollisuus valita tapauskohtaisesti joko lapsilisä tai opintotukijärjestelmän käyttäminen.

On tärkeää selkiyttää Kelan, koulutuksen järjestäjien sekä opiskeluhuollon kuraattorien työnjakoa. Koulutuksen järjestäjät eivät voi ottaa vastuuta yksittäisten opiskelijoiden sekä perheiden etuuksien selvittämisestä, vaan tehtävänä tulisi olla yleisempi opiskelun etuuksiin liittyvä ohjaus sekä lakisääteisten opiskelijoita koskevien tietojen toimittaminen Kelalle.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät tekevät huomattavasti opintotukihakemuksiin liittyvää opiskelijoiden ohjausta ja valmistelutyötä. Merkittävällä osalla opiskelijoista on vaikeuksia ymmärtää suomenkielisiä hakemuksia ja ohjeita ja myös tämä lisää ohjaustarvetta. Opiskelijoiden koulumatkojen muutokset lukuvuoden aikana erityisesti työssäoppimisjaksojen osalta ovat teettäneet huomattavasti lisätyötä aiempaan verrattuna. Tärkeää olisi myös kuulla koulutuksen järjestäjiä opintotukijärjestelmää koskevia muutoksia valmisteltaessa ja tiedottaa ajoissa tehdyistä muutoksista, jotta koulutuksen järjestämistavoilla kyetään vastaamaan muuttuviin asiakkaiden tarpeisiin.

Velvoittavuuden (ehdotus 11) rinnalla Tampereen kaupunki näkee, että erityisesti nuorten muunkielisten kuntalaisten koulutukseen ohjaus edellyttää rinnalle tukea ja ohjausta siinä määrin, että koulutukseen sitoutuminen ja tutkinnon valmistuminen olisivat realistisia tavoitteita. Lisäksi tarvitaan riittävästi oikein räätälöityä ja motivoivaa tarjontaa muunkielisille kuntalaisille, yksilölliset oppimisen edellytykset huomioiden.

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Koulutuksen järjestäjän näkökulmasta Tampereen kaupunki näkee nykyisessä opintotukijärjestelmässä epäselvänä, onko riittävästi otettu huomioon oppivelvollisuuden laajentumisen piirissä olevat nuoret, jotka eivät ole koulukuntoisia. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä oppilaitoksissa on nuoria, jotka eivät ole koulukuntoisia ja opinnot esimerkiksi tästä syystä etenevät hitaasti tai eivät etene lainkaan. Osa nuorista on kuntoutusrahan piirissä. Satunnaista ja vähäistäkin opintoihin osallistumista käytetään ns. hoitomuotona. On epäselvää, ovatko nuoret tällöin opintotuen piirissä olevia opiskelijoita, vaikka opinnot eivät välttämättä etene, tai ohjataanko oppivelvollinen opiskelija hakemaan oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämistä.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15) 6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

Tampereen kaupunki yhtyy sosiaaliturvakomitean välimietintöön ehdotusten 13, 14 ja 15 osalta. Välimietinnössä on nostettu esille lasten ja perheiden sosiaaliturvaan liittyen tärkeitä näkökulmia. Lapsilisän uudistamisen valmistelussa ja arvioinnissa on tärkeää huomioida perheiden monimuotoisuus ja monenlaiset elämäntilanteet.

Lapsilisän merkitys lapsiköyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisessä on suuri. Uudistuksessa on kuitenkin huomioitava myös elinkustannusten nousu, kun yhä suuremmalla määrällä lapsiperheitä on haasteita niistä johtuen. Lapsilisä voi mahdollistaa muun muassa myös monen toimeentulevan perheen lasten harrastamisen (yhdenvertaisemmat harrastusmahdollisuudet mm. yhden huoltajan perheissä ja monilapsisissa perheissä sekä ns. kahden kodin lasten perheissä, joissa lasten vanhemmilla on yhteishuoltajuus). Itsenäisyyden juhluvuoden lasten säätiön (Itla) vastikään julkaisemassa raportissa (Miten uudistaa lapsilisäjärjestelmää? Ehdotuksia lapsilisäjärjestelmän uudistamiseksi.) on kattavasti kuvattu lapsilisäjärjestelmän kipupisteet ja uudistusehdotusten vaikutukset lapsiköyhyyteen.

Lapsilisän merkityksestä kaikenlaisille perheille tulisi tehdä kattava selvitys ja laaja lapsivaikutusten arviointi ennen ratkaisujen tekemistä. Lapsilisän uudistamisessa on huomioitava myös sen perhepoliittinen merkitys syntyvyyden ollessa Suomessa hyvin alhainen (vrt. Itlan em. raportti).

Itsenäisesti asuvat alle 18-vuotiaat ovat sosiaaliturvan näkökulmasta ns. väliin putoava ryhmä. Esimerkiksi kaupungeissa, joissa on runsaasti opiskelupaikkoja ja -vaihtoehtoja, asuu verrattaen paljon 16–18-vuotiaita nuoria itsenäisesti. Tampereella on havaittu Tampere Junior -kehitysohjelman lapsiperheanalyysissä yli 2000 itsenäisesti asuvan 16–18-vuotiaan nuoren joukko (lähde: Lapsiperheiden edistynyt analytiikka -hanke). Näille nuorille kehitettiin tukea sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamassa Itsenäisesti asuvien nuorten mielenterveyden edistämisen hankkeessa, joka oli osa Mielenterveysstrategian toteutusta. Hankkeessa havaittiin, että näillä nuorilla on sosiaaliturvaetuuksiin liittyviä haasteita.

Alaikäisten itsenäisesti asumisen taustalla on monenlaisia syitä ja heidän asemansa on tukien näkökulmasta haastava. Nuoret ovat vanhempien elatuksen varassa, mutta asuessaan yksin voivat jäädä vaikeaan tilanteeseen, etenkin, jos huoltajat eivät hoida elatusvelvollisuuttaan. Haasteina itsenäisesti asuvilla nuorilla ovat mm. elämisen kulujen ja arjen asioiden hoitaminen sekä muut erilaiset tuen tarpeet itsenäiseen asumiseen liittyen, joita voivat aiheuttaa mm. vastuun kantamiseen liittyvät paineet.

Itsenäistymisen näkökulmasta Itlan Lapsilisä 2.0 -mallissa ehdotettu lapsilisän maksu suoraan nuorelle ja itsenäistymiskorotus tukisi tällaisissa tilanteissa olevia nuoria nykyistä järjestelmää paremmin. Nyt nuoret voivat saada muita tukia, jos vanhempi lakkauttaa lapsilisän etuajassa. Tämä on kuitenkin vanhemman tekemä toimi, eikä välttämättä aina mahdollinen tai järkevin. Toisaalta itsenäisesti asuva alaikäinen nuori voi myös hakea tiukassa tilanteessa toimeentulotukea. Tuki voidaan myöntää, mutta tällöin Kela selvittää onko vanhempi laiminlyönyt elatusvelvollisuuttaan ja saattaa takaisinperiä nuorelle maksetun toimeentulotuen nuoren vanhemmalta. Tämä asettaa nuoren vaikeaan asemaan suhteessa omaan vanhempaansa. Tampereen kaupunki kannattaa, että lapsilisä maksettaisiin tietyn ikäisille lapsille/nuorille suoraan tietyillä kriteereillä.

Itlan Lapsilisä 2.0 -mallissa ehdotettu mahdollisuus jakaa lapsilisä molempien vanhempien kanssa on myös kannatettava. Tampereella vuoroasumiseen liittyvät haasteet ovat nousseet toistuvasti esiin ja mahdollisuus jakaa lapsilisää tukisi perheiden hyvinvointia. Samalla tulisi tarkastella mahdollisuuksia siihen, että alaikäisellä lapsella voisi olla kaksi erillistä osoitetta.

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

Lastenhoidon tukien järjestelmän uudistamisessa on huomioitava perheiden moninaiset tilanteet. Perhevapaa-uudistus mahdollisti entistä nuorempien lasten varhaiskasvatuksen. Lastenhoidon tukien tulisi mahdollistaa huoltajille todellinen vaihtoehto hoitaa pienimpiä lapsia esimerkiksi kotihoidontuella. Lastenhoidon järjestämisessä ja tukien järjestelmässä on huomioitava lasten etu ja varhaisten kiintymyssuhteiden muodostuminen.

Varhaiskasvatuksen maksuttomuus/edullisuus tukisi yli 2-vuotiaiden osallistumista varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut ovat kuitenkin laskeneet viime vuosina kiihtyvään tahtiin. Nykyisin varhaiskasvatus on maksutonta myös keskituloisille perheille ja esimerkiksi Tampereella noin puolelle perheistä varhaiskasvatus on maksutonta. Maksuttoman esiopetuksen rinnalle tulisi ensivaiheessa ottaa maksuton varhaiskasvatus 6-vuotiaille ja maksuton

kerhotoiminta 1. ja 2. luokan oppilaille. Tällä turvattaisiin pienten lasten kokopäiväinen hoito ja mahdollistetaan vanhempien työssäkäynti.

Pienten lasten vuorohoidossa tulisi huomioida myös tosiasiallinen yksinhuoltajuus ja vahvistaa huoltajien yhteishuoltajuutta kahden kodin tilanteissa, joissa toinen tekee vuorotyötä.

Kotihoidontuki muodostaa selkeän kannustinloukun maahanmuuttajataustaisille naisille ja erityisesti niille, joiden koulutustausta ja kielitaito on heikko. Lasten kotihoidontuen aikana olisi keskeistä, että maahanmuuttajataustaiset naiset pystyvät edistämään suomen kielen taitoaan ja osallistumaan erilaisiin osallisuutta ja kotoutumista edistäviin palveluihin. Myös lasten kielen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta on oleellista, että vanhempainvapaalla olevat maahanmuuttajataustaiset naiset osallistuvat kielitaitoa ja osaamistaan kehittäviin palveluihin ja lapset voivat osallistua myös varhaiskasvatuksen palveluihin matalalla kynnyksellä.

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

Lapsiperheiden pienituloisuuden kehitystä ja muutoksia tulee tarkastella säännöllisesti. Pienituloisuuden yleistymisen lisää eriarvoisuutta mm. lasten sosiaalisissa suhteissa ja harrastusmahdollisuuksissa, joiden vaikutukset voivat olla hyvin merkittäviä ja pitkän ajan päähän ulottuvia.

Sosiaaliturvassa tulisi huomioida sen tason riittävyys perheen elättämiseen. Pelastakaa Lapset ry:n Nuorten ääni 2021 -raportti nosti esiin vähävaraisten perheiden lasten kantavan huolta perheen toimeentulosta. Vastaava havainto on tehty myös Tampere Junior -kehitysohjelman Huolehtivat nuoret -kokeilussa, jossa kehitettiin tukea 13–17-vuotiaille nuorille, jotka kantoivat huolta läheisistään. Perheen toimeentulon ollessa riittämätön lapset ja nuoret pyrkivät kantamaan siitä vastuuta ja tukemaan perhettään.

Sosiaaliturvakomitean välimietinnössä on hyvin kiinnitetty huomiota lasten ja perheiden moninaiisiin tilanteisiin. On tärkeää, että ratkaisut esim. lapsen asumisjärjestelyissä tehdään ensisijaisesti lapsen edun mukaisesti ilman, että etuusjärjestelmä ohjaisi ratkaisujen tekemistä. Tämän vuoksi olisi löydettävä etuusjärjestelmään erilaiset vaihtoehdot erilaisiin lasten ja heidän perheidensä tilanteisiin lapsen edun toteutumiseksi parhaalla mahdollisella tavalla (laaja lapsivaikutusten arviointi).

Vanhempien elatusvelvollisuudessa tulisi ottaa huomioon tasapuolisuus vanhempien välillä, lähtökohtana vanhempien yhteinen vastuu lapsen elatuksesta; elatusvelvollisuuden tulisi jakautua tasapuolisesti sen mukaan, missä lapsi tosiasiallisesti asuu ja mitkä ovat vanhempien elatusmahdollisuudet. Mikäli lapsella on vuoroasumisjärjestely, tulee lähtökohtaisesti tarkastella lapsen elatuskulujen jakautumista molempien vanhempien kesken, jolloin myös perheille suunnattujen tukien tulisi kohdentua molemmille vanhemmille. Mikäli toinen vanhemmista saa tuet ja toinen maksaa tälle elatustukea, voi maksavan vanhemman toimeentulo vaarantua, eikä lapsen elatus jakaudu tasapuolisesti vanhempien kesken. Erilaisten vuoroasumisjärjestelyjen tukemiseksi tulisi mahdollistaa tukien jakautuminen tasapuolisemmin ja lapsen juridinen asuminen kahdessa eri osoitteessa. Nykytilanteessa vanhempi, jonka luona lapsi virallisesti asuu, on oikeutettu lapsilisään ja korotettuun asumistukeen. Etävänhemmalla ei välttämättä ole taloudellisia resursseja asuntoon, jossa vuoroasuville lapsille olisi riittävästi viihtyisää tilaa ja sopivat olosuhteet esimerkiksi kutsua kavereita kylään. Tämä hankaloittaa vuoroasumista ja luo epätasa-arvoisia olosuhteita vanhempien välille.

Tampereen kaupunki kannattaa sitä, että lainsäädännön uudistuksella mahdollistettaisiin lapsen asuminen juridisesti kahdessa eri osoitteessa. Tämä tukisi perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia niin tukien jakautumisen kuin esimerkiksi koulutuksen järjestämisen osalta.

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16) 7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

Tampereen kaupunki katsoo, että ruokakunnan määritelmän koherenssin varmistaminen osana sosiaaliturvan uudistamista on asumisen tukien kehittämisen kannalta keskeistä. Kuten esityksessä tunnustetaan, sosiaaliturvalainsäädäntöömme sisältyy paljon vaihtelua sen suhteen, minkälaiset perhesuhteet ovat oikeudellisesti merkityksellisiä, ja millaisia juridisia seurauksia perhemuoto kulloinkin saa. Vaihtelevat perhekäsitykset erityisesti yleisessä asumistuessa, opintotuessa ja toimeentulotuessa ovat omiaan luomaan näitä etuuksia saavan henkilön näkökulmasta vaikeasti hahmottuvan tilanteen, jossa henkilöiden välille saattaa syntyä sellainen elatusolettama, jota ei voida pitää itsenäisen selviytymisen kannalta tarkoituksenmukaisena. Vaikeasti hahmottuvat tilanteet saavat nykyisellään aikaan sellaisia kielteisiä seuraamuksia, joita sosiaaliturvan kokonaisuudistuksella pyritään poistamaan.

Nykyinen ruokakuntakäsitys voi siten johtaa siihen, että henkilö joutuu turvautumaan viimesijaisen toimeentulon turvaan. Myös oikeuskirjallisuudessa on toistuvasti nostettu esiin elatusolettaman haasteellisuus (ks. esim. Faurie, M. & Kalliomaa-Puha, L. 2010. Jääkaappi, osoite vai sukuside – perhe sosiaalilainsäädännössä, Lakimies 7–8/2010, s. 1266–1292). Tähän perustuen Tampereen kaupunki katsoo, että asumisen tukien osalta ensisijainen selvitettävä kokonaisuus liittyy perhekäsityksen linjakkuuden parantamiseen läpi sosiaaliturvalainsäädännön. On tärkeää, että esimerkiksi opiskelijat voivat asua yhteisessä vuokra-asunnossa ilman, että tästä aiheutuu heille kohtuutonta taloudellista vastuuta tosiasiallisesti ruokakuntaan kuulumattoman henkilön elatuksesta esimerkiksi työssäkäynnin vuoksi. Lisäksi Tampereen kaupunki katsoo, että asumisen tuissa erotteluja esimerkiksi iän tai pääasiallisen toiminnan perusteella tulisi välttää, ja asumistukijärjestelmän tulisi olla rakennettu pikemminkin niin, että se pystyy ottamaan huomioon henkilön tai perheen tosiasiallisia olosuhteita. Tampereen kaupunki arvioi, että nykyisellään asumistukijärjestelmä ei myöskään onnistu riittävällä tavalla vastaamaan julkiselle vallalla asetettuun velvollisuuteen lapsen edun huomioimisesta ensisijaisena harkintaperusteena.

Toiseksi Tampereen kaupunki arvioi, että asumisen tukemiseen liittyvää järjestelmää tulisi tarkastella kokonaisuutena ottaen huomioon sekä käytävissä olevat kysyntätuet että tuotantotuet sekä selvittää, kuinka asumisen kohtuuhintaisuus ja kohtuuhintaisten asuntojen riittävyys voidaan turvata samaan aikaan sekä talouspoliittisesti kestäväällä tavalla että kuntalaisten oikeutta asuntoon parhaalla tavalla edistäen. Siten Tampereen kaupunki arvioi, että sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen tulisi perustua erilaisten tukikokonaisuuksien mallintamiseen niiden perusoikeusvaikutukset riittävällä tavalla huomioiden ja liittämällä myös asumisen kysyntätuet suoraan perustuslain 19.2 §:n soveltamisalaan, mikä parantaisi asumiseen käytössä olevien tukien yhdenvertaisuutta perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti (vrt. esim. PeVL 73/2002 vp).

Samoin tulisi arvioida, voitaisiinko tuotantotuilla turvata kohtuuhintaisen asuntotuotannon riittävyttä ja tätä kautta vähentää sosiaaliturvamenojen aiheuttamaa kuormitusta valtiontaloudelle. Tampereen kaupunki kokonaisuutena arvioi, että sosiaaliturvajärjestelmää olisi perusteltua kehittää paremmin tunnistaen järjestelmän vaikutukset erilaisten asuntojen kysyntään ja tarjontaan sekä järjestelmän merkityksen alueellisen eriytymisen näkökulmasta. Samaa aikaan on kuitenkin kiinteästi otettava huomioon erityisesti alueellinen yhdenvertaisuus, jota nykyiseen sääntelyyn

sisältyvä kuntaryhmittely osin haastaa, sillä asumiskustannusten suuruudessa on suurta alueellista vaihtelua niin kuntien välillä kuin niiden sisälläkin.

Kuten sosiaaliturvakomitean välimietinnössä tunnistetaan, yleinen asumistuki on jäänyt jälkeen markkinavuokrasta. Koska nykyinen kuntaryhmittely ei vastaa vallitsevaa asuntomarkkinatilannetta, on se omiaan aiheuttamaan pienituloisille henkilöille ja perheille toimeentulotuen tarpeen. Tähän kytkeytyen Tampereen kaupunki korostaa, että kaikkia asumisen tukijärjestelmän instrumentteja ja niihin tehtäviä muutoksia tulee arvioida huomioon ottaen niiden suhde viimesijaisen taloudellisen tuen tarpeeseen.

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)

8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämisessä?

Pitkäaikainen toimeentulotuen saaminen yhdistettynä työmarkkinatukeen johtuu pitkittyneestä työttömyydestä. Työttömyyden pitkittyessä työttömyyden juurisyynä olevat tilanteet mutkistuvat ja työllistyminen vaikeutuu edelleen. Tilanteen ratkaisu ja työllistymisen edistäminen edellyttää usein monialaista yhteispalvelua, palvelujen yhteensovittamista sekä sosiaalihuollon, terveystalouden, työllisyyspalvelujen ja Kelan saumatonta yhteistyötä.

Tampereen kaupunki näkee ehdotuksen tavoitteen arvokkaana. Kotoutumisen ja työvoiman saatavuuden näkökulmasta Tampereen kaupunki toteaa, että muunkielisten kuntalaisten ohjaus, kotoutuminen ja työllistymisen edellytykset voivat poiketa merkittävästi kantaväestön tarpeista ja mahdollisuuksista: Toimenpide 18 nostaa hyvinvointialueen sisäiset monialaiset palvelut kehittämiskohteeksi ja Tampereen kaupunki näkee, että sen rinnalla yhdyspinta ja mm. arviointiosaaminen tulee olla jaettava kaupungin kanssa. Näin erityisesti maahan muuttaneiden ja erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden kanssa, joiden työkyky ja elämänhallinta voivat edetä epätasaisesti ja edellyttää muuttuvia etuuksia, tuen tarvetta ja ohjausta.

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

Etuuksien taso tulisi myös synkronisoida niin, että perusetuudet riittävät normaalitilanteessa toimeentuloon ilman täydentävää toimeentulotukea ja toimeentulotuen rooli viimesijaisena, lyhytkestoisena tukimuotona vahvistuu.

Työllistymistä tukevien toimien yhteensovittamista ja keskinäistä koordinaatiota tulee vahvistaa. Palvelujen vaikuttavuuden kehittämiseen tulee myös kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua tulee edelleen kehittää ja varmistaa eri tahojen sitoutuminen yhteisiin tavoitteisiin.

Tampereen kaupunki näkee, että panostukset kotoutumisen alkuvaiheen palveluihin ja esimerkiksi kiintiöpakolaisten sujuvat polut koulutukseen ja työmarkkinoille vähentävät toimeentulotuen pitkäaikaista tarvetta.

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)

9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seuranta ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

Tampereen kaupunki yhtyy sosiaaliturvakomitean mietintöön: Sosiaali- ja terveydenhuollon työ- ja toimintakyvyn arviointi, tuki, seuranta sekä työ- ja toimintakykyä tukevat palvelut tulisi kytkeä

tiivisti samaan monialaiseen asiakasprosessiin työvoimapalvelujen työllistymistä edistävien palvelujen ja Kelan (ammattillisten) kuntoutuspalvelujen kanssa. Näin mahdollistetaan keskeisen tiedon välittyminen toimijoiden kesken ja turvataan eheät, työllistymistä loppuun asti tukevat palvelupolut. Edellä mainittujen palvelujen tulisi muodostaa yhdessä etuusjärjestämän kanssa yhtenäinen ja koherentti kokonaisuus.

Sosiaalihuollon työllistymistä tukevia palveluja ei tulisi tarkastella irrallaan työvoimapalvelujen työllistymistä edistävästä palveluista, vaan palvelujärjestelmän tulisi muodostaa toisiaan täydentävä ja tarvittaessa monialaisesti räätälöitävä kokonaisuus, joka vastaa yksilöiden erilaisiin lähtötilanteisiin mm. työkyvyn tuen, osaamisen kehittämisen ja työllistymisessä tarvittavan työnantajayhteistyön osalta.

Tampereen kaupunki katsoo, että asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn systemaattinen arviointi sosiaali- ja terveydenhuollossa tulisi tehdä niin perus- kuin erityistason palveluissa.

Nykyisten hyvinvointialueiden toimintaa ohjaamaan tarvitaan selkeä kannustinmekanismi, joilla turvataan asiakkaille työllistymistä ja työkykyä tukevien sosiaali- ja terveystyöpalvelujen oikea-aikainen saaminen. Kannustinmekanismi tukisi myös palvelujen yhteensovittamista sekä monialaista ja moniammatillista yhdyspintatyötä kuntien kanssa. Kannustinmekanismi ei edellytä hyvinvointialueen kokonaisrahoituksen uudelleen tarkastelua, vaan kannusteet voidaan luoda esim. työttömyysturvalakia tai toimeentulotukilakia uudistamalla.

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessa A) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä? C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

Keskeisiltä osiltaan pohja monialaisille asiakassuunnitelmille on jo työttömien työnhakijoiden osalta olemassa. Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelun (TYP) ja sitä seuraava monialaisen tuen yhteistoimintamallin toiminta perustuu monialaisena yhteistyönä laadittavaan palvelutarvearvioon ja samoin monialaisesti tehtävään monialaiseen työllistymissuunnitelmaan sekä niihin liittyvään palvelujen yhteensovittamiseen, etenemisen varmistamiseen, seurantaan ja arviointiin. Tästä muodostuu monialainen asiakasprosessi ja eri toimijoiden yhteinen asiakaskunta.

Lainsäädännössä oleellisia, monialaiset suunnitelmat ja yhteistyön mahdollistavia elementtejä ovat toimijoiden keskinäinen tietojenvaihto-oikeus (myös ilman asiakkaan erillistä suostumusta) ja yhteinen tietojärjestelmä. Huomiota on myös syytä kiinnittää monialaisen työn riittävään resursointiin toimijakohtaisesti, niin että laajan asiakaskunnan palvelutarpeisiin pystytään tosiasiallisesti vastamaan. Monialainen yhteistyö vaatii myös erityisosaamista, joka vahvistuu vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa.

Tampereen kaupunki näkee osallisuutta edistävän itsearvioinnin, analytiikan ja tiedolla johtamisen vahvistamisen kannatettavana. Kaupunki nostaa tarkasteluun erityisesti heikosti koulutettujen muunkielisten palvelutarpeet, joita sähköiset, abstraktit välineet eivät edistä. Työllistämiselvoitteen ja sen sanktioinnin johdosta Tampereen kaupunki näkee, että uudistuvan lainsäädännön tulee tukea realistisia kotoutumisen polkuja ja kokonaisvaltaista työllistymisen edistämistä. Osa vaikuttavaa palvelupolutusta on arkaluontoisen asiakastiedon välityksen huomioiminen osana viranomaisyhteistyötä. Lisäksi Tampereen kaupunki huomauttaa, että päällekkäin olevien oppimisen ja työllistymisen esteiden kohdalla on huomioitava korostunut tarve poikkihallinnolliseen, moniammatilliseen arviointityöhön. Lisäksi työllistymisen tuen on mahdollistettava yhteistyö niiden maahan muuttaneiden kohdalla, joille ei saada selkeää diagnoosia

tai/ ja normaalipalveluiden tuettua polkua rakennettua. Olennainen osa on tiedonkulku, taustainformaatio ja arvion laaja-alaisuus.

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämisessä?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

Tampereen kaupunki kannattaa mainittuja ehdotuksia kannustin- ja byrokratialoukkujen vähentämisestä työllisyyden edistämiseksi.

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämisessä?

Tampereen kaupunki kannattaa maiden välisen reaaliaikaisen tiedon välittymisen valmistelua, monipaikkaisen rajat ylittävän etätyötilanteiden esteiden purkamista sekä vapaaehtoista sairausvakuutusvakuutusmaksun mahdollisuutta tilanteessa, jossa ehdot eivät muuten täyty.

Tampereen kaupunki näkee tärkeänä, että valmistelussa huomioidaan asumisperusteisen sosiaaliturvan merkitys työperäisen maahanmuuton tukielementtinä huomioiden mukana muuttavat perheenjäsenet. Työperusteisen maahanmuuton tulee olla pitkäjänteistä ja mahdollistaa myös perheenjäsenten kotoutuminen Suomeen. Huomioitavaa on myös, että työperusteisesti Suomeen muuttanut osallistuu myös sosiaaliturvajärjestelmän ylläpitämiseen palkkakuluistaan ja työntäjä osallistuu kustannuksiin yhtäläisesti. Työperusteista maahanmuuttoa ei tulisikaan tarkastella kustannuseränä, vaan investointina Suomen tulevaisuuteen ja työvoiman saatavuuteen.

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

-

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittääA) etuuksien ehtojen osalta?B) toimeenpanon osalta?

Tampereen kaupunki toteaa, että sote-uudistus on olennaisesti vähentänyt kuntien mahdollisuutta ehkäistä toimeentulotuen tarvetta, kun sote-palvelut siirtyivät hyvinvointialueiden vastuulle. Tämän vuoksi on aivan välttämätöntä ottaa sote-uudistuksen myötä tullut muutos huomioon myös toimeentulotuen rahoitusvastuun jakautumisessa hyvinvointialueiden ja kuntien kesken. Hyvinvointialueille tulee luoda kannustin panostaa ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin. Muutoin on olemassa suuri vaara, että kunnille kohdistuu epäoikeudenmukainen rahoitusvastuu.

Perusturvaetuuksien yhtenäistämässä on syytä tavoitella järjestelmän yksinkertaistamista ja toimeenpanoa. Kaavamainen yksinkertaistaminen voi tosin aiheuttaa joitain ongelmia tuen kohdistumisessa nykyjärjestelmään verrattuna, mikä pitää ottaa valmistelussa huomioon.

13. Ehdotusten priorisointi**13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?**

Tampereen kaupunki ei ota kantaa ehdotusten priorisointiin.

14. Julkisen talouden kestävyys**14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?**

Tampereen kaupungin näkökulmasta sosiaaliturvan uudistamisella tulisi tavoitella kestävämpää julkista taloutta. Uudistamisella tulisi tähdätä etenkin työllisyysasteen nostamiseen ja palkkatyöstä tai yrittäjyydestä saatavien tulojen lisäämiseen niin, että tarve muihin tulonsiirtoihin vähenee. Korkea ja riittävään ansiotuloon pohjautuva työllisyysaste vahvistaa veropohjaa ja vähentää julkisia menoja. Myös kannustin- ja byrokratialoukkujen purkamiseen on syytä kiinnittää huomiota juuri työllisyyden vahvistamisen näkökulmasta.

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle**15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?**

-

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

-

Herrala Leeni
Tampereen kaupunki - Konsernijohtaja Juha Yli-Rajala